

- 10.С. Д. Крижыцкий, В. М. Отрешка. О проблеме формирования Ольвийского полиса / С. Д. Крижыцкий, В. М. Отрешка // Ольвия и ее округа : сб. науч. тр. / АН УССР, Ин-т археологии. - Киев: Наук. думка, 1986. – С. 3 – 17.

УДК 94(477)

Вероніка ЄРЬОМЕНКО,
магістрантка I курсу спеціальності 014 Середня освіта,
спеціалізації 014.03 Історія
Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ, науковий
керівник: Михайленко Г.М., к.іст.н., доцент

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КЕРАМІЧНОГО КОМПЛЕКСУ ГОРОДИЩА СКЕЛЬКА

***Анотація.** Досліджується та характеризується керамічний комплекс городища Скелька (Херсонська область), його функціональне значення для дослідження розвитку торговельних відносин.*

***Ключові слова:** історія, археологія, кераміка, Північне Причорномор'я, Скелька*

Увесь керамічний комплекс Північного Причорномор'я є дуже різноманітним: звичайна ліпна кераміка, чорно- та червоно-лакова, сіроглиняна, амфори. У кожному місті та городищі були переважання того чи іншого типу в залежності від його значення. Виходячи з цього, метою є дослідження типів кераміки городища Скелька, їх функціональне значення та дослідження розвитку торговельних відносин. Різний тип кераміки в античному суспільстві міг виконувати різноманітні функції: бути сакральним предметом, який використовували в релігійних культурах, чи то

бути суто побутовою річчю. Тому, об'єктом дослідження виступає матеріальна культура городища Скелька, а саме – керамічний комплекс. Керамічний комплекс є досить різноманітним: починаючи від різних типів кераміки, закінчуючи різними формами. Предмет дослідження – вся колекція керамічного комплексу як археологічного джерела для простеження рівня культури та розвитку городища.

Провівши аналіз та дослідження наявного керамічного комплексу з городища Скелька, можна узагальнити дані в наступну таблицю:

	Культурний шар	Ґрунтові об'єкти	Всього
Амфори	6 838(82,4%)	2 417(64,5%)	9 255(76,8%)
Товстостінна	13(0,15%)	6(0,16%)	19(0,15%)
Чорнолакова	73(0,87%)	40(1%)	113(0,93%)
Червонолакова	54(0,65%)	95(2,5%)	149(1,2%)
Сіроглиняна	184(2,2%)	227(6%)	411(3,4%)
Червоноглиняна	116(1,3%)	45(1,2%)	161(1,3%)
Ліпна	981(11,8%)	851(22,7%)	1 832(15,2%)
Будівельна	24(0,28%)	54(1,4%)	78(0,64%)
Кухонна кружальна	14(0,16%)	7(0,18%)	21(0,17%)
Всього	8 297	3 742	12 039

Таблиця 1. Керамічний комплекс з городища Скелька

За польовими та інвентарними описами, загалом на Скельці було знайдено 12 039 фрагментів різнотипної кераміки. В переважній більшості фрагменти амфор – 77%, з чого можна зробити висновок щодо активної торгівлі між полісами та метрополіями. Також чільне місце займала ліпна кераміка – 15%, ймовірно, місцевого виготовлення. З'являються фрагменти будівельної кераміки, але її відсоток дуже малий – менше 1%, тобто її використовували не тільки в побутових чи сакральних цілях, а й в розбудові городища. Більшість кераміки знайдено з культурних шарів – приблизно 80% від всієї знайденої та дослідженої кераміки.

Порівнюючи види кераміки, можна також порівняти і за класифікацією також у вигляді таблиці:

	Культурний шар	Ґрунтові об'єкти	Всього
Посудини для пиття	8	7	15(44,1%)
Посудини для сервірування столу	8	3	11(32,3%)
Тарілки й блюда	0	2	2(5,8%)
Парфумовані посудини	1	4	5(14,7%)
Світильники	1	0	1(2,9%)
Всього	18(52,9%)	16(47,1%)	34(100%)

Таблиця 2. Класифікація дослідженої чорнолакової кераміки за призначенням

Об'єктом нашого дослідження виступає чорнолакова кераміка, а отже знайдені фрагменти кераміки ми класифікували по їх призначенню відштовхуючись від класифікації Єгорової. Більшість фрагментів відповідають посудинами для пиття, таким як кіліки, канфари, скіфоси. Вони становлять 44% від всього знайденого масиву кераміки. Чільне місце в дослідженні займають посудини для сервірування столі – миски, одноручні чаші, солонки. Багато знайдених фрагментів – вінчики та стінки солонок та мисок. Ще одним різновидом виступають парфумовані посудини до яких належать лекіфи та гуттуси. Але їх знайдено не так багато, а ті фрагменти, які є – збереженні краще ніж всі інші. Також, всі фрагменти, знову ж, в більшості знаходились в культурних шарах.

Проаналізувавши знайдені фрагменти було проведено порівняння всіх знайдених типів кераміки – товстостінна, чорнолакова, червонолакова, сіроглиняна, червоноглиняна, ліпна, будівельна та кухонна кружальна між собою та з амфорами. За результатами нашого дослідження, переважають амфори – 82%, наступним поширеним типом є ліпна кераміка, яка

становить 12% від всього керамічного масиву. Тобто, кераміка місцевого виробництва займала чільне місце в побутовому житті.

Також стосовно чорнолакової кераміки та амфор можна сказати про їх поширення, що в свою чергу, розповідає про торгівлю між полісами та метрополіями.

Торгівля розписною керамікою почалася дуже рано, як мінімум на початку VII ст. до н.е. Розписна кераміка потрапляла в Північне Причорномор'я морським шляхом.

Отже, аналізуючи наявні статистичні дані можна зробити висновок щодо розповсюдження чорнолакової кераміки, яке місце вона займала у всьому керамічному комплексі та в побуті

Список використаних джерел:

1. Brian A. Sparkes and Lucy Talcott BLACK AND PLAIN POTTERY OF THE 6TH, 5TH, AND 4TH CENTURIES B.C. //AthenianAgora XII. – 1970.
2. S.Drougou, Hellenistic Pottery. Content and Methodology. In memoriam P.G.Bilde. Proceedings of Danish Institute of Arcaeology at Athens Nr 7.
3. Susan I. Rotroff. HELLENISTIC POTTERY: ATHENIAN AND IMPORTED MOLDDMADE BOWLS //Athenian Agora XXII. – 1982.
4. Вдовиченко И.И. Античные расписные вазы в Северном Причерноморье (VII-IV вв. до н.э.). – Симферополь : Сонат, 2008. С.352.
5. Вдовиченко И.И. Коллекции древностей Херсонеса таврического. Расписная керамика из раскопок Р. Х. Лепера. / И.И. Вдовиченко // Культура народов Причерноморья. — 2006. — № 83. — С. 59-62.
6. Егорова Т. В. Чернолаковая керамика IV – II вв. до н.э. с памятников Северо-Западного Крыма. М. — МГУ Москва, 2009. — С. 253.
7. Журавлев В.Д., Быковская Н.В., Желтикова А.Л. Святильники VI - первой половины III в. до н.э.// Киев: Мистецтво, 2007. — 308 с.
8. Журавлёв Д.В. Группа греческих святильников из Херсонеса // Херсонесский сборник: сб. науч. ст./ М-во культуры и искусств Украины,

Нац. заповідник "Херсонес Таврический", НАН України, Крым. фил. Ін-та археології; ред. М. И. Золотарев. Вып. 10. – С.50-60.

9. Козуб Ю.І. Некрополь Ольвії V-IV ст. до н. е. : монографія / Ю. І. Козуб; АН УРСР, Ін-т археології. – Київ: Наукова думка, 1974. – 182 с.

10. Ломтадзе Г.А. Керамическая тара из раскопок поселений IV – первой трети III в. до н.э. «царской хоры» Европейского Боспора // Царская хора Боспора (по материалам раскопок в Крымском Приазовье). Древности Боспора. Suppl. III. 2015. 208 с.

11. Монахов С.Ю., Рогов Е.Я. Керамические комплексы некрополя Панское-1. Античный мир и археология (8) // В.Г. Борухович (ред.). Саратов, 1990. С. 122–151.

12. Папанова В. Чернолаковая керамика из семейно-родового участка некрополя Ольвии. Старожитності Степового Причорномор'я і Криму. – Запоріжжя, 2000. – Вип.VIII. – С. 194-216.

13. Чечуліна І.О. Аттична чорнолакова кераміка з Ольвії в зібранні археологічного музею ІА НАН УКРАЇНИ . / І. О. Чечуліна. - С.71-83.

14. Чечуліна І.О. До історії вивчення аттичної чорнолакової кераміки з Північного Причорномор'я / І. О. Чечуліна // Археологія. - 2015. - № 1. - С. 12-18.

15. Чечуліна І. О. До вивчення технології обпалу аттичної чорнолакової кераміки / І. О. Чечуліна // Магістеріум. Археологічні студії. - 2018. - Вип. 70. - С. 78-81.

16. Чечуліна І. О. Штампований орнамент на аттичній чорнолаковій кераміці з Ольвії / І. О. Чечуліна. - С.29-40.